

MIKA K. T. PAJUNEN & BJÖRN VIKSTRÖM

Admissio ja ehtoollisvieraanvaraisuus

Uutinen paavi Franciscuksen vierailusta Rooman saksalaiseen luterilaiseen seurakuntaan levisi viime marraskuussa ympäri maailmaa. Luterilainen Anke de Bernardinis kysyi, mitä hän ja hänen katolinen aviomiehensä voisivat tehdä saadakseen viimein yhdessä ehtoollisen. Paavi pohti vastauksessaan, kuuluuko yhteinen ehtoollinen vasta matkan päähän vai jo matkan varrelle voimaa antamaan (*viaticum*) tietäen, ettei hänen kirkkonsa anna luterilaisille lupaa osallistua ehtoolliselle kuin poikkeustapauksissa. Hän ei kuitenkaan uskaltanut vastata kysymykseen, vaan päätti jättää sen teologiiden pohdittavaksi korostaen samalla yhteistä kastetta ja sen merkitystä.¹

Paavin vastaus sai osakseen laajaa myötätuntoa ja moni koki Franciscuksen joutuneen mahdottoomaan tilanteeseen. Sama tilanne kohtaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappeja tämän tästä, kun ekumeeninen pariskunta tai kristitty maahanmuuttaja pyytää saada osallistua luterilaisen kirkon ehtoolliselle. Suomen evankelis-luterilainen kirkkokaan ei kirkkojärjestyksen mukaan päästä ehtoolliselle muita kuin kirkon kastettuja ja konfirmoituja jäseniä. Tästä on kolme poikkeusta: kastetut lapset, jotka ehtoollisopetusta saatuaan voivat osallistua ehtoolliselle huoltajiensa tai rippikouluryhmänsä kanssa, muut joko sairaana tai hätä-

tilassa olevat henkilöt, jotka ymmärtävät ehtoollisen merkityksen, sekä muiden kirkkokuntien jäsenet, jos kirkolliskokous on hyväksynyt tuon kirkon tai uskonnollisen yhdyskunnan kanssa asiasta tehdyn sopimuksen.²

Vaikka luterilainen pappi tuntisikin kirkkojärjestyksensä ei tämäkään ohje vielä välttämättä johda oikeaan tulkintaan, jollei muistissa ole piispa kokouksen 12.2.2002 antamia täydentäviä ohjeita, joiden mukaan:

Porvoon julistuksen allekirjoittaneiden kirkkojen jäsenillä on oikeus osallistua ehtoolliseen oman kirkkonsa säädösten ja ohjeiden mukaan. Ehtoolliselle voi myös osallistua muun evankelis-luterilaisen kirkon jäsen.

Myös muu henkilö, joka on sairaana tai hätätilassa ja joka käsittää ehtoollisen merkityksen, saa osallistua ehtoolliselle. ”Muu henkilö” tarkoittaa konfirmoimatonta evankelis-luterilaisen kirkon jäsentä tai myös muuta kuin evankelis-luterilaisen kirkon jäsentä. Sen arvioiminen, miten hyvin ehtoollisen pyytävä ymmärtää ehtoollisen merkityksen, on vaikea tehtävä.

1 Visit to the evangelical church of Rome 2015.

2 KJ 1:4; KJ 2:11.

Voidaan kuitenkin ajatella, että jo pyyntö saada sakramentti kertoo ehtoollisen merkityksen ymmärtämisestä. Kyse on erityistilanteesta. Jumalanpalveluksen oppaan ohjeen mukaisesti ”ehtoollisesta vastaavan tehtävänä ei kuitenkaan ole tarkistaa, onko ehtoolliselle halukas myös oikeutettu sille. Ehtoollispöydän avoimuus merkitsee sitä, että ehtoollisvieras itse päättää osallistumisestaan.”³

Kirkon ehtoollisadmissiota koskevia ohjeita on vaikea löytää ja hahmottaa, mikä asettaa ehtoollisella palvelevat papit ja ehtoollisenvietosta vastaavat kirkkoherrat kohtuuttomaan asemaan. Riittää kun pohtii, mitä edellä esitetyn perusteella tulisi vastata vaikkapa ehtoollista haluavalle Suomen vapaakirkon tai Suomen metodistikirkon pastorille. Vastaanko vapaakirkon pastorille, että oikeastaan hän ei ole tervetullut ehtoolliselle, mutta kyllä saa sitä, jos tulee pöytään? Entä muistaako pappi, että kirkolliskokous hyväksyi 7.5.2010 sopimuksen alttarin ja saarnatuolin yhteydestä Suomen metodistikirkon ja Finlands svenska metodistkyrkan kanssa, minkä perusteella metodistipappi on tervetullut vaikkapa alttarille palvelemaan yhdessä luterilaisen papin kanssa?⁴

Jo tämä suppea tarkastelu osoittaa, että luterilaisen kirkon admissiota koskeva lainsäädäntö on vanhentunutta eikä vastaa nykytilanteen tarpeita. Siksi annamme lämpimän tukemme Porvoon hiippakunnan tuomiokapitulin tammikuussa 2015 piispainkokoukselle tekemälle aloitteelle siitä, että kaikki kastetut kristityt, joilla on omassa kirkkokunnassaan lupa osallistua ehtoollisenviettoon, olisivat tervetulleita ehtoolliselle kirkossamme. Tässä ja jatkossa muoto ”kirkkomme” viittaa Suomen evankelis-luterilaiseen kirkkoon, jossa itsekin toimimme. Esitämme seuraavassa eräitä näkökohtia, joita admissiosta käytävässä keskustelussa ja päätöksenteossa olisi hyvä ottaa huomioon.

EVANKELIUMIN RAJAT RIKKOVA SANOMA

Kristinuskon suureen kertomukseen kuuluu se, kuinka rajanvedot eri ihmisryhmien välillä asteittain murenevat ensin Raamatun sisällä, sitten sen reseptiossa eri kirkkokunnissa historian aikana. Vanhassa testamentissa korostetaan vieraanvaraisuutta muukalaisia kohtaan. Vaikka seka-avioliitot

tuomitaan jyrkästi sekä Mooseksen laissa että Neheimian uudistuksessa, moabilaisesta Ruutista tulee silti sekä kuningas Daavidin että Jeesuksen kantaäiti. Paavali puolustaa määrätietoisesti kristittyjen vapautta suhteessa Mooseksen lakiin ja korostaa kansakuntien, sosiaaliluokkien ja sukupuolien välisten rajojen häviämistä Kristuksessa.⁵ Kun etiopialainen eunukki kysyy Filippokselta, onko hänen kastamiselleen esteitä, tämä on ymmärrettävä myös viittauksena Vanhan testamentin määräyksiin, joiden mukaan eunukeilla ei ollut oikeutta kuulua Herran seurakuntaan.⁶

Tärkein raamatullinen tuki ehtoollisvieraanvaraisuuden vahvistamiselle löytyy Jeesuksen esimerkistä ja opetuksesta. Jeesuksen toiminnalle tyypillistä on radikaali muutos pyhyiden ymmärtämisessä. Jeesus ei pelkää rituaalisen puhtauden menettämistä vaan puhdistaa ja parantaa omalla kosketuksellaan ja seurallaan. Lainoppineiden ja fariseusten kritiikki Jeesusta kohtaan kohdistuu usein hänen avoimuuteensa pöytäseuran suhteen.

ADMISSIO KIRKON HISTORIASSA

Ehtoolliselle osallistumisen ehdot ovat vaihdelleet eri aikoina. Kasteen ja ehtoollisen sakramenttiluonteen vakiintumisesta saakka kaste on edeltänyt ehtoollista ja toiminut sen ehtona. Lännen kirkossa kaste ja konfirmaatio eriytyivät toisistaan siten, että konfirmaatiosta tuli ehtoollisen ehto, kun taas idässä kastetta seurasi välittömästi voitelu piispan siunaamalla öljyllä (krismaatio) ja ensiehtoollinen.⁷ Yksityisripin kehittyessä keskiajalla myös ripistä tuli ehtoollisen ehto. Aiemmin julkirippiä käytettiin lähinnä ehtoollisyhteyden palauttamiseen niiden kohdalla, jotka oli suljettu siitä pois. Rippiin liittyi myös tiedollinen painotus: ehtoolliselle osallistuvan oli tunnettava kristillisen uskon perusteet ja noudatettava niitä omassa elämässään.⁸

Luterilainen reformaatio kritisoi monin tavoin keskiajan katolista rippikäytäntöä, mutta päätyi säilyttämään ehtoollista edeltävän kuulustelun ehtoolliselle osallistumisen ehtona.⁹ Varhaisessa luterilaisessa admissiokäytännössä korostui ennen kaikkea opetus, jonka perusteella jokaisen tuli tietää, mistä ehtoollisessa on kyse ja valmistautua sille sen vaatimalla hartaudella. Näitä takaamaan syntyivät

niin katekismukset, rippikoulustelu, ripitysmatkat, kinkerilaitos kuin rippikoulu. Luterilaiseen yhtenäiskulttuuriin kuului myös ehtoolliselta pidättäminen ja ehtoollispakko. Vähitellen pakkoon liittyvät tekijät ovat jääneet pois ehtoolliselle valmistautumisesta. Rippikoulustelusta luopuminen ajoittuu 1800-luvun alkuun, ehtoollispakon poistuminen vuoteen 1910. Rippikirjoituspakko poistui lopulta vuonna 1958, vaikka siitä oli käytännössä monin paikoin luovuttu jo aiemmin.¹⁰ Lasten, rikollisten sekä eri tavoin sairaiden tai vammaisten ehtoolliselle osallistumista on myös jatkuvasti helpotettu 1900-luvun kuluessa. Nämä muutokset ajoittuvat samaan aikaan luterilaisen yhtenäiskulttuurin mur tumisen kanssa. Myös ekumeeninen ja liturginen liike ovat tuoneet virikkeitä, jotka ovat painottaneet kastetta ainoana initiaatoriittinä kirkon jäsenyyteen sekä säännöllistä ehtoollisenviettoa seurakunnan pääjumalanpalveluksessa.

Nykyisin ehtoolliselle osallistuvilta luterilaisen kirkon jäseniltä ei enää odoteta muuta kuin halukkuutta saapua ehtoollispyötyään, minkä jälkeen pappi ei esitä tulijoille kysymyksiä. Kirkko ei käytä kirkkokuria pidättämällä jäseniltään oikeutta ehtoolliselle osallistumiseen. Käsitys ehtoollisen funktiosta kristityn elämässä on lieventänyt ehtoollisen ymmärtämisen vaatimusta ja siirtänyt painopisteen ehtoollisen kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen. Tässä valossa muiden kirkkojen jäseniin kohdistettu tiukka admissiokäytäntö, jossa ehtoolliselta pidättämistä perustellaan vaatimuksella oikeasta ehtoolliselle valmistautumisesta, ehtoollisen ymmärtämisestä tai kristillisen elämän valvomisesta, ei ole samassa linjassa sen kanssa, mitä luterilainen kirkko vaatii omilta jäseniltään.

ADMISSIO JA OSALLISUUS JUMALANPALVELUSTEOLOGIASSA

Varhaisessa kirkossa oikeus ehtoolliselle osallistumiseen näkyi siinä, että kastamattomien tuli poistua kirkkotilasta ennen ehtoollisenviettoa. Tästä muistuttaa edelleen idän kirkon liturgioissa rakenteellinen jako kasteoppilaiden ja uskoviin liturgiaan. Ehtoollisvieraanvaraisuudessa ei kuitenkaan ole kyse kastettujen ja kastamattomien erottamisesta toisistaan, vaan eri kirkkokuntiin kuuluvien kas-

tettujen kristittyjen ehtoolliselle osallistumisesta. Siksi sitä on jumalanpalveluksen yhteydessä syytä tarkastella osallisuuden näkökulmasta etenkin, jos kastetta painotetaan osallisuutena Jumalan kansaan ja Kristuksen ruumiiseen.

Vieraanvaraisuuden ei tarvitse tarkoittaa kaikille kirkoille samaa, vaan kukin kirkko ja traditio harjoittavat sitä omalla tavallaan. Vieraanvaraisuutta ei voida myöskään vaatia, vaan se on kunkin huoneenhaltijan itse päätettävissä. Vieraanvaraisuus toteutuu yleensä vieraille samoilla ehdoilla kuin talonväelle. Näin ollen olisi perusteltua, että kirkot, jotka edellyttävät ehtoolliselle valmistautuvilta vaikkapa yksityistä rippiä tai paastoa, odottaisivat tätä myös ehtoolliselle laskettavilta vierailta. Näin he kohtelisivat toisten kirkkojen jäseniä niin kuin omiaan. Siellä, missä tämä ei ole mahdollista, vieraanvaraisuus voi toteutua vaikka siten kuin monissa ortodoksikirkkoissa: niissä toisten kristittyjen annetaan osallistua uskoviin liturgiaan rukoilemalla ja nauttimalla liturgian jälkeen kirkkoleipää.

Jotakin tällaista lienee ollut piispainkokouksen työryhmällä mielessä vuonna 2006, kun se esitti admissiion sijaan ekumeenista käytäntöä, jossa toisten kirkkojen jäsenet tulevat ehtoollispyötyään siunattaviksi.¹¹ Tämä on hyvä ratkaisu ekumeenisissa tilanteissa sellaisten kirkkojen kesken, jotka ovat matkalla kohti näkyvää ykseyttä, mutta se ei vastaa paikallisseurakunnan arkisiin tarpeisiin. Siinä missä luterilaiseen ehtoollispyötyään siunattavaksi tuleva katolinen piispa on näkyvä ykseyden tavoittelun symboli, ei ehtoolliselle tulevan kristityn turvapaikanhakijan siunaaminen tuota samaa lopputulosta. Vaarana on, että positiiviseksi tarkoitettu symboli-

3 Lasten ja rippikoululaisten ehtoollisella käyntiä koskevat ohjeet 2002.

4 Kristuksesta osalliset 2010.

5 Gal. 3:28.

6 5. Moos. 23:2; Ap. t. 8.

7 Senn 1997, 194.

8 Lempiäinen 1963, 32–33, 36–37; Senn 1997, 227.

9 Lempiäinen 1963, 57–60; Heikkilä 1968, 2–6; Senn 1997, 292–293.

10 Heikkilä 1968, 10–21.

11 Saarna- ja ehtoollisvieraanvaraisuus 2006, 37.

lista tulee kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen erottelun merkki.

Tämä herättää kysymyksen rajoista, vallankäytöstä ja kirkon lähetystehtävästä. Erityisesti nykyisessä tilanteessa, jossa globalisaatio ja globaalit kriisit siirtävät ihmisiä yllättävästi paikasta toiseen, pitää voida kysyä, miten muut lukevat luterilaista admissiokäytäntöä ja minkä viestin kirkko haluaa toiminnallaan lähettää. Mitä merkitsee se, jos rajoittava ja epäselvä ehtoolliskäytäntö estää muualta tulevia kristittyjä osallistumasta ehtoolliselle tai pakottaa heidät luterilaisen kirkon jäsenyyteen? Liturgisia merkkejä pohdittaessa olisi perusteltua ajatella, että admissiossa on kyse kasteen tunnustamisesta. Kirkkojen välisen ehtoollisyhteyden sekä sakramenttien ja viran vastavuoroisen tunnustamisen merkinä taas toimii parhaiten kahden kirkkokunnan papin yhdessä toimittama ehtoollisliturgia eli konselebraatio. Virkaan vihkimisissä vastaava symboli on vastavuoroinen osallistuminen käteppällepäntämiseen, joka toteutuukin säännöllisesti vaikkapa Porvoon kirkkoyhteisössä.

Kasteen tuomaa osallisuutta Jumalan kansan kiitos- ja uhripalvelukseen on pohdittu paljon erityisesti Vatikaanin toisen konsiilin jälkeen, jonka jumalanpalvelusdekreetti *Sacrosanctum concilium* korosti hyvin voimakkaasti koko seurakunnan osallisuutta jumalanpalveluksen viettoon. Pappi ei yksin toimita messua, vaan sen toimittaa koko rukoukseen ja jumalanpalvelukseen kokoontunut Jumalan kansa yhdessä papin kanssa.¹² Tämän osallisuuden teologian mukaan messuun rukouksessa osallistunut kastettu kristitty on ottanut osaa messun toimittamiseen. Jos tämä tunnustetaan luterilaisten kohdalla, kuinka voidaan kieltää hengellisesti messun toimittamiseen osallistunutta, toiseen kirkkokuntaan kuuluvaa kristittyä ottamasta vastaan ehtoollisen lahjaa, ellei häneen sovelleta toisenlaisia standardeja kuin omiin jäseniin?

Kirkkomme on periaatteessa tunnustanut tämän Ruotsin ja Suomen luterilais-katolisen dialogiryhmän raportissa:

Luterilaisen käsityksen mukaan usko ja sakramentit ovat Jumalan lahja, ja ne heijastavat Jumalan olemusta antajana. Yksittäinen kristitty tulee Kristuksen ja hänen

kirkkonsa yhteyteen uskon ja kasteen kautta. Ristiinnaulittu ja ylösnoussut Herra jakaa kirkon välityksellä Herran aterian kastetuille uskoville, niin että he tulisivat hänen yhteyteensä ja pelastuisivat sen kautta. Heiltä odotetaan saman apostolisen uskon tunnustamista ja sen mukaista elämää. Osallisuus sakramentaalisesta leivästä ja viinistä yhdistää kristityt rakkauden yhteyteen, jossa kaikki ilo ja kärsimys tulee jakaa. Jeesus Kristus asetti ehtoollisen ”syntien anteeksiantamiseksi”. Herran ehtoollisen vietto, johon uskovat kastetut eivät saa ottaa osaa, kärsii sisäisestä ristiriidasta eikä sen tähden täytä lähtökohdassaan Herran sille antamaa tehtävää.¹³

Luterilaisen kirkon jumalanpalveluselämän ja musiikkitoiminnan yksikön (KJM) ehtoollistyöryhmän vuonna 2006 valmisteleman mietinnön mukaan luterilaiseen ehtoolliskäsitykseen sisältyy kahdeksan toisiaan täydentävää merkitystä. Osallisuuden ja vieraanvaraisuuden korostaminen ehtoolliskäytännössä on mielestämme mahdollista yhdistää niihin tavalla, joka pikemmin vahvistaa kuin heikentää niiden painoarvoa.

Kyseisen mietinnön mukaan keskeisintä luterilaisessa ehtoolliskäsityksessä on Kristuksen todellinen läsnäolo. Admission laajentaminen muiden kirkkojen kastettuihin jäseniin vahvistaisi ajatusta Kristuksen kaikkia kirkkokuntarajoja ylittävästä läsnäolosta leivässä ja viinissä. Mietinnössä korostuu myös ehtoollisen luonne yhteyden ateriana. Ehtoollisessa kokoonnutaan yhdessä maailmanlaajuisen kirkon kanssa muistamaan Jeesuksen kuolemaa ja ylösnousemusta ja iloitsemaan siitä. Ehtoollista vietetään myös kaikkien ajasta ikuisuuteen siirtyneiden kristittyjen kanssa. Tästä näkökulmasta on vaikea ymmärtää, miksi kirkossa läsnäolevilta veljiltä ja sisarilta kiellettäisiin mahdollisuus nauttia ehtoollista.

Polvistuminen Herran pöytään on vastaus esitettyyn kutsuun: ”Tulkaa”. Näin toteutuu ehtoollisen merkitys uskon tunnustamisena. Samalla ehtoollinen vahvistaa uskoa ja muistuttaa Kristuksen läsnäolosta kristityissä ja maailmassa. Ehtoollisvieraanvaraisuus antaisi muiden tunnustuskuntien kristityille mahdollisuuden liittyä tähän uskontunnustukseen ja kokea Kristuksen läsnäolon omalla kohdallaan. Ehtoollinen ennakoi taivaan juhla-

ateriaa, jossa yhdessä kaikkien muiden kutsuttujen kanssa iloitaan Jumalan luona. Ehtoollisen eskatologisen merkityksen oivaltaminen johtaa luontevasti ehtoollisvieraanvaraisuuden toteuttamiseen jo tässä ajassa.

ADMISSIO JA KIRKON OPILLISTA YKSIMIELISYYTTÄ PAINOTTAVA LINJA

Ehtoollisvieraanvaraisuuden rajoittamista on perusteltu luterilaisen kirkon perinteisellä ekumeenisella linjalla, jonka mukaan yhteiseen ehtoollispöytään voidaan siirtyä vasta, kun riittävä teologinen yhteisymmärrys on saavutettu kahden kirkkokunnan välillä. Näin esimerkiksi piispainkokouksen työryhmä vuonna 2006 kritisoi kirkkomme vuonna 1954 tekemää sopimusta Skotlannin kirkon kanssa:

Skotlannin kirkon kanssa sovittu ehtoollisyhteys syntyi eri tavalla kuin Englannin kirkon kanssa. Teologista dialogia ei käyty eikä opillista yksimielisyyttä tavoiteltu. Varsinaista sopimustakaan ei tehty, vaan ehtoollispöytä avattiin pelkällä ilmoituksella. Tulevan ekumeenisen kehityksen kannalta sopimuksella ei kuitenkaan ollut merkittävää vaikutusta. Kirkkomme palasi opillista yksimielisyyttä painottavaan linjaansa viimeistään 1970-luvulla. Toisaalta Skotlannin kirkolle avattu ehtoollispöytä vaikutti kirkossamme yksipuolisen Skotlannin kirkon viran tunnustamisen, minkä voi nähdä seuranneen terminologian epäselvyydestä. Samalla se kertoo, että varsinaista yksimielisyyteen perustuvaa ekumeenista yhteyttä, joka ilmenee yhteisen jumalanpalveluksen viettämisessä, ei kaikesta huolimatta nähty tavoiteltavana.¹⁴

Vaikka sopimus Skotlannin kirkon kanssa syntyi eri tavoin kuin Englannin kirkon kanssa, ei tästä pidä tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä kirkkomme ekumeenisesta linjasta. Pikemminkin asiaa tulee tarkastella aikakauden omaa terminologiaa ja ymmärrystä käyttäen. Samalla on syytä huomata, ettei ehtoollisvieraanvaraisuudessa ole välttämättä kyse kahden kirkkokunnan välisestä sopimuksesta, vaan siitä, miten toisten kirkkojen yksittäisten jäsenten kohdalla toimitaan ennen kuin kirkkojen välinen yhteys on saavutettu. Tämä tulee hyvin esiin, kun tarkastelemme kirkkomme ensimmäisiä ehtoollisyhteysneuvotteluja Englannin kirkon kanssa vuosina

1933–1934. Neuvottelujen suosituksessa todettiin yksikantaan, että Suomen kirkolla oli jo tapana laskea ehtoollispöytään muita kuin luterilaisia.¹⁵ Tämä kerrottiin siis virallisissa neuvotteluissa jo ennen kuin mitään päätöstä ehtoollisyhteydestä oli tehty.

Varsinaisten neuvottelujen lopputuloksena kirkot päättivät ”tapauskohtaisesta ehtoollisyhteydestä” (economic intercommunion). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon päätöksen muodosti arkkipiispa Erkki Kailan vastaus Canterburyn arkkipiispalle vuonna 1936:

Kirkkomme ilmoittaa syvällä kiitollisuudella vastaanottaneensa Canterburyn ja Yorkin konvokaatioiden tekemät päätökset Suomen Kirkon jäsenille myönnetystä oikeudesta nauttia Ehtoollista Englannin Kirkossa. Nämä päätökset sisältävät käytännöllisesti katsoen samaa kuin seuraava kirkkolain pykälä (§ 121): ”Vierasuskolaiselle älköön pappi tyrkyttäkö virkapalvelustansa, mutta jos häntä vapaaehtoisesti pyydetään vieraan uskonopin tunnustajalle tekemään papillista palvelusta, älköön hän sitä kieltäkö, mikäli sellaisen palveluksen tekeminen ei ole ristiriidassa yleisen lain kanssa, ja suorittakoon pappi silloin toimituksen luterilaisen kirkon käsikirjan mukaan.” Kauan on Kirkossamme hiljaisuudessa hyväksytty, että kaikki luterilaiset ehtoollisvieraat saavat nauttia Ehtoollista Suomen Kirkossa. Mainitun Kirkkolain pykälän mukaan pappimme saavat suoda toista uskontunnustusta oleville kristityille Kirkkomme pyhät toimitukset siinä tapauksessa, että niitä vapaaehtoisesti pyydetään. Suomen yleinen laki on erityisesti otettava huomioon esim. avioliittoon vihkimisen suhteen. Kuitenkin oletetaan, että jos toiseen uskontokuntaan kuuluva henkilö pysyväisesti asuu maassamme ja toivoo, että pappimme häntä palvelevat, hänen tulisi ajan mittaan liittyä Kirkkoamme säännöllisenä jäsenenä, mutta luonnollisesti ei mitään pakkoa harjoiteta. Tästä ilmenee, että mikään ei estä anglikaanisia ehtoollisvieraita käymästä Ehtoollisella kirkoissamme, kun he sitä haluavat. Lausumme heidät sydämellisesti tervetulleiksi

12 *Sacrosanctum concilium* 1963, 47, 48.

13 Vanhurskauttaminen kirkon elämässä 2010, 261.

14 Saarna- ja ehtoollisvieraanvaraisuus 2006, 8–9.

15 Joint Report 1934; Pajunen 2008, 34.

Herran pöytään. – – Tässä askeleessa näemme myöskin iloiten edistymistä aikaa kohti, jolloin Pyhä Ehtoollinen, jonka meidän Herramme on asettanut pyhien yhteyden välineeksi, ei enää ole oleva hajaannuksen merkinä.¹⁶

Kailan vastaus vahvistaa sen, että kirkollamme oli jo tuolloin tapana jakaa ehtoollista muillekin kuin luterilaisille kristityille, ja osoittaa sen perustuneen kirkkolain pykälän 121 tulkintaan. Kyseisessä pykälässä ei kuitenkaan säädetty ehtoolliselle osallistumisen oikeudesta vaan oman kirkon pappien velvollisuudesta palvella ”vierasuskolaisia”. Omien jäsenten osallistumisesta säädettiin erikseen pykälissä 59–70 ja 155–156.¹⁷ Kyse ei siis ollut oikeudesta vaan pikemminkin vieraanvaraisuudesta, joka mahdollisti suurin piirtein sellaisen ehtoollisvieraanvaraisuuden, jota nyt tehdyssä aloitteessa ehdotetaan.

Samalla on syytä kiinnittää huomiota neuvotte- luissa käytettyyn terminologiaan. Englannin kirkon kanssa käytyjen neuvottelujen lopputuloksena oli ”economic intercommunion” juuri siitä syystä, että neuvottelujen lopputuloksena oli lähinnä ehtoollisvieraanvaraisuus ja yksipuolinen osallistuminen piispanvihkimyksiin. Ajan oman ymmärryksen mukaan kirkkojen välisissä suhteissa oli eri tasoja ”täydestä orgaanisesta ykseydestä” (full organic union) ”viralliseen ehtoollisyhteyteen” (formal intercommunion) ja ”epäviralliseen ehtoollisyhteyteen” (informal intercommunion). Näistä virallinen ehtoollisyhteys perustui kirkkojen välisiin sopimuksiin, kun taas epävirallinen ehtoollisyhteys ei perustunut kirkkolakiin vaan tapaan ja käytäntöön. Esimerkkinä jälkimmäisestä Englannin kirkolla oli ollut tapana sallia tapauskohtainen ehtoollisadmissio mannermaisten protestanttisten kirkkojen kanssa reformaatiokaudelta aina 1700-luvulle saakka. Tämä ei perustunut muodollisille sopimuksille, täydelliselle yhdenmukaisuudelle tai kaikkien käytäntöjen hyväksymiselle, vaan sille, että jokainen uskoi toistensa pitävän kristinuskon perusteet.¹⁸

Tämä selittää hyvin sekä sen, miksi arkkipiispa Aleksis Lehtonen halusi vielä 1930-luvun sopimuksen jälkeen jatkaa lähentymistä Englannin kirkon kanssa kohti todellista näkyvää ykseyttä (real reunion), että sen, mistä todella oli kyse Suomen luterilaisen kirkon ja Skotlannin kirkon välisessä

sopimuksessa vuodelta 1954. Aloitteen tehneiden skotlantilaisten mukaan kyse oli juuri molemminpuolisesta admissiosta eli kirkkojen välisestä ehtoollisvieraanvaraisuudesta.¹⁹ Sama tulkinta toistui myös Kirkon ulkomaanasioitten toimikunnan päätösehdotuksessa, jonka mukaan:

Toimikunta ehdottaa, että Laajennettu Piispainkokous asettuisi samalle kannalle kuin Ruotsin ja Norjan kirkkojen päämiehet, jotka vastauksessaan prof. Baillielle kieltäytyivät ryhtymästä toimenpiteisiin uuden ja virallisen sopimuksen aikaansaamiseksi tässä asiassa, mutta sen sijaan toteavat, että käytännössä on jo olemassa ehtoollisyhteys heidän kirkkojensa ja Skotlannin kirkon välillä. Toimikunnan mielestä ei myöskään kirkollamme ole aihetta etsiä ehtoollisyhteyttä Skotlannin kirkon kanssa laajemmassa mielessä.²⁰

Aikakauden omaa terminologiaa käyttäen kirkko virallisti kummassakin tapauksessa jo harjoitetun epävirallisen ehtoollisyhteyden eräänlaiseksi rajoitetuksi ehtoollisyhteydeksi, joka mahdollisti molemminpuolisen admission. Englannin kirkon kanssa käydyt neuvottelut olivat perusteellisemmat ja menivät pitemmälle, koska ne pitivät sisällään aloitteen vastavuoeroisista piispanvihkimyksistä ja tarkoituksen jatkaa kohti virallista ehtoollisyhteyttä. Skotlannin kirkon kanssa tehdyssä sopimuksessa ei siten ollut kyse poikkeamisesta ”kirkkomme opillista yksimielisyyttä painottavasta linjasta” vaan olemassa olevan käytännön vahvistamisesta, jossa suomalaista osapuolta lienee lähinnä kiinnostanut varmistua siitä, että se saattoi hyvällä omalla tunnolla laskea omat jäsenensä Skotlannin kirkon ehtoolliselle. Siksi saatettiin puhua jo käytännössä olevasta ehtoollisyhteydestä ilman, että etsittiin ehtoollisyhteyttä laajemmassa mielessä.

Kuten piispainkokouksen työryhmä toteaa, terminologinen epäselvyys syntyi oikeastaan vasta vuoden 1993 kirkkolain uudistuksen jälkeen. Sen sivutuotteena syntyi virhetulkinta, joka johti Skotlannin kirkon viran yksipuoliseen tunnustamiseen.²¹ Admission kohdalta tuolloisen sääte- lyn painopisteenä näyttää olleen se, millä ehdoin toisten kirkkojen jäseniä voitiin kohdella kuin omia. Arkkipiispa Kailan viittaama Schaumanin

kirkkolain eriuskolaispykälä jäi kuitenkin edelleen kirkkojärjestykseen, mutta sitä ei enää osattu liittää ehtoollisadmissioon.²² Tämä kavensi tosiasiallisesti muiden kristittyjen mahdollisuutta osallistua kirkkomme ehtoolliselle ja teki säädöksestä käytännössä jatkuvasti täydentyvän ja siten vaikeasti seurattavan.²³ Tältä pohjalta voitaisiin aivan yhtä perustellusti väittää, että opillista yksimielisyyttä painottava linja on vahvistunut myöhemmässä ekumeenisessa työskentelyssä samalla, kun aiempi toisin uskovia kohtaan salliva linja on hävinnyt kirkkolainsäädännön tulkinnasta.

VIERAANVARAISUUS KIRKOLLISENA KÄYTÄNTÖNÄ

Voidaan kysyä, vaikuttaako myöhemmässä ekumeenisessa työskentelyssä syntyneen ehtoollisvieraanvaraisuutta koskevan epäluuloisuuden taustalla enemmän esimerkiksi kritiikki Leuenbergin konkordian metodia ja ykseyksäisyyttä kohtaan kuin paneutuminen itse asiaan eli jo aiemmin harjoitettuun ehtoollisvieraanvaraisuuteen. Näin voisi olettaa, jos ehtoollisvieraanvaraisuus tulkitaan yksinomaan ekumeenisten dialogien näkökulmasta niin, että ehtoollinen nähdään pikemminkin ykseyden välineenä kuin päämääränä.²⁴ Vieraanvaraisuutta ei ole kuitenkaan välttämätöntä tulkita oppikeskustelujen oikomiseksi etenkin, jos sitä ei nähdä kirkkojenvälisen ehtoollisyyhteyden välineenä vaan yhden kirkon tapana palvella kaikkia kristittyjä. Esimerkiksi Minna Hietämäki on esittänyt, että ehtoollisen ymmärtäminen ykseyden välineeksi tai ykseyden päämääräksi, on kirkon elämän kannalta sekä turha että haitallinen, koska teologiselta kannalta ehtoollinen on ykseyden lähde ja sen merkki.²⁵

Esimerkki Skotlannin kirkon kanssa sovitusta vastavuoroisesta admissiosta voi antaa tähänkin uuden näkökulman. Vielä 1950-luvulla kirkoilla oli tarve sopia vastavuoroisesta jäsentensä ehtoolliselle osallistumisesta, mutta vähitellen tämä tarve on poistunut, kun ekumeeniset oppikeskustelut ovat keskittyneet varsinaisen ehtoollisyyhteyden kysymyksiin. Osasyynsä tässä lienee kirkkojen todellisissa ehtoolliskäytännöissä, joissa yhä useammat ekumeenisen liikkeen kirkoista käytännössä sallivat toistensa jäsenten ehtoollisadmission tapauskoh-

taisesti ilman erityisiä sopimuksia, kuten Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossakin oli aiemmin tapana.

Jos ehtoollisvieraanvaraisuudesta pidättäytymistä perustellaan kirkkojen välisten sopimusten puuttumisella, on vaarana, että kirkon ykseyden ymmärtäminen kapenee ja tunnustuskuntaidenteetti ylikorostuu. Ekumeenisen asenteen kasvu on merkinnyt sitä, että harva enää ajattelee tunnustuskuntien olevan sillä tavoin ensisijaisia suhteessa jäseniinsä, että ne voisivat päättää jäsentensä puolesta heidän osallistumisestaan toisten kirkkojen ehtoolliselle. Tällaista kirkkokuria ei kirkossamme ole harjoitettu enää pitkään aikaan, mistä osoituksena kirkkomme jäsenet nauttivat toisten kirkkojen ehtoollisvieraanvaraisuudesta varsin vapaasti.

Ehtoollispyöydän varaaminen yksinomaan omaa tunnustuskuntaa varten liittää luterilaisen kirkon perinteeseen, jota nykyään ylläpitävät lähinnä katolinen ja ortodoksinen kirkko. Lisäksi sitä

16 Englannin ja Suomen kirkkojen suhteet 1948, 20–21. Alkuperäinen englanninkielinen vastaus samassa nitessä.

17 Schaumanin kirkkolaki 1869.

18 Pajunen 2008, 288–290.

19 KA IS 15 D. M. Baillie Salomiehelle 20.8.1954. ”It would be a great pleasure to be able to report to our General Assembly that there is Intercommunion between the Church of Finland and the Church of Scotland, so that members of either Church may receive Communion in the other Church, as we have already come to such an understanding with the Church of Norway and the Church of Sweden.”

20 Ehtoollisyyhteys Skotlannin kirkon kanssa 1954.

21 Saarna- ja ehtoollisvieraanvaraisuus 2006, 8–9.

22 ”Vierasuskolaisia” koskeva kirkkolain pykälä siirtyi vuoden 1993 kirkkolakiuudistuksessa kirkkojärjestykseen KJ 5:9 ja kuuluu nyt: ”Jos pappia pyydetään tekemään papillista palvelusta muulle kuin evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvalle kristitylle, hän ei saa siitä kieltäytyä, ellei sellaisen palveluksen tekeminen ole ristiriidassa lain, kirkkojärjestyksen tai kirkon tunnustuksen kanssa. Toimitus on suoritettava kirkkokäsikirjan mukaan.” Tämä takaisi periaatteessa edelleen mahdollisuuden ehtoollisvieraanvaraisuuden harjoittamiselle, jos vieraanvaraisuutta ei nähtäisi vastakkaisena vaan täydentävänä sille, mitä ehtoollisella osallistumisen oikeudesta toisaalla säädetään.

23 KJ 1:4.

24 Saarna- ja ehtoollisvieraanvaraisuus 2006, 9–14, 25.

25 Hietämäki 2015, 132–136.

noudattavat eräät konservatiiviset luterilaiset kirkot sekä jotkut uudemmat kristilliset kirkot, jotka ovat tietoisesti jättäytyneet ekumeenisen liikkeen ulkopuolelle. Sen sijaan lähimmät luterilaiset sisarkirkkomme ja anglikaaninen kirkkoyhteisö ovat jo tottuneet kutsumaan kaikkia kastettuja kristittyjä ehtoolliselle. Myös tästä näkökulmasta pelko siitä, että ehtoollisvieraanvaraisuuden harjoittaminen merkitsisi teologisten dialogiemme päättymistä tai marginalisoitumista tuntuu kaukaa haetulta.

Ehtoollisvieraanvaraisuus ei liioin edusta individualistista käsitystä kristinuskosta. Tällainen tulkinta olisi mahdollinen, jos admissiota perusteltaisiin jokaisen kristityn subjektiivisella oikeudella tulla osalliseksi toisten kirkkokuntien pyhistä toimituksista. Kyse ei kuitenkaan ole subjektiivisesta oikeudesta, vaan kirkon ymmärtämisestä sekä paikallisena että maailmanlaajana Kristuksen ruumiina, johon kaikki kristityt kirkkokunnasta riippumatta kuuluvat. Voidaan päinvastoin kysyä, eivätkö pikemminkin nykyiset säädökset edusta individualistista ja uskonnon kognitiivisia ulottuvuuksia painottavaa tulkintalinjaa. Rajoittava admissiokäytäntö on peräisin ajalta, jolloin papin edellytettiin tuntevan seurakuntaansa ja pystyvän arvioimaan jokaisen jäsenen oikeutta osallistua ehtoolliselle. Vieraanvaraisuutta korostava ehtoolliskäytäntö sen sijaan siirtää huomion yksilöstä jumalanpalvelukseen kokoontuneeseen seurakuntaan, jolle Jeesuksen kehotuksen seurauksena on ominaista viettää yhdessä ehtoollista.

Ehtoollisvieraanvaraisuus pakottaa myös pohtimaan ehtoollisenvieton omistajuutta. Kutsun varsinainen esittäjä ei ole liturgi, vaan Jeesus itse. Ehtoollisessa tapahtuva ihmisen ja Jumalan kohtaaminen ei ole kenenkään kontrolloitavissa, koska ehtoollinen pohjimmiltaan on armon ateria eli lahja. Vieraanvaraisuuden korostamisessa on siis kyse avautumisesta Jumalan rajattomille mahdollisuuksille ilman, että kirkon rooli armonvälineistä elävänä yhteisönä hämärtyy.

LÄHTEET

Arkistolähteet

Helsinki

Kansallisarkisto

KA

Ilmari Salomies

IL

Saapuneet ulkomaiset kirjeet 15

Painetut lähteet

EHTOOLLISYHTEYS SKOTLANNIN KIRKON KANSSA 1954

1954 Kirkon ulkomaanasioitten toimikunnan lausunto 1.11.1954, 4\$. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/215E302C60D9F6FAC225773000452F61/\\$FILE/Ehtoollisyhteys%20skotlannin%20kirkon%20kanssa%201954.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/215E302C60D9F6FAC225773000452F61/$FILE/Ehtoollisyhteys%20skotlannin%20kirkon%20kanssa%201954.pdf) (13.2.2016).

ENGLANNIN JA SUOMEN KIRKKOJEN SUHTEET

1948 Englannin ja Suomen kirkkojen suhteet. Englannin kirkon konvokaatioiden päätökset v:lta 1935 ja Suomen Arkkipiispan virallinen vastaus Canterburyn Arkkipiispalle v. 1936. Turku.

KRISTUKSESTA OSALLISET

2010 Kristuksesta osalliset. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, Suomen metodistikirkon ja Finlands svenska metodistkyrkan oppikeskustelut. Kirkkohallitus. Helsinki 2010. Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2010:6. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/419862B57AA5ACC8C2257E2E0012D4C6/\\$FILE/kuo_osalliset_sisus.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/419862B57AA5ACC8C2257E2E0012D4C6/$FILE/kuo_osalliset_sisus.pdf) (13.2.2016).

JOINT REPORT

1934 Joint Report. <http://anglicanhistory.org/lutherania/finland1934.html> (13.2.2016). / Documents on Christian Unity. Third Series 1930–48. Ed. G.K.A. Bell. Oxford University Press: London. 1948.

LASTEN JA RIPPIKOULULAISTEN EHTOOLLISELLÄ KÄYNTIÄ KOSKEVAT OHJEET

2002 Lasten ja rippikoululaisten ehtoollisella käyntiä koskevat ohjeet. Annettu piispainkokouksessa 12.2.2002. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A78B3114D64D8273C22577030039EE08/\\$FILE/ehtoollisohjeet-lapset-rippikoululaiset.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A78B3114D64D8273C22577030039EE08/$FILE/ehtoollisohjeet-lapset-rippikoululaiset.pdf) (13.2.2016).

SAARNA- JA EHTOOLLISVIERAANVARAISUUS

2006 Saarna- ja ehtoollisvieraanvaraisuus. Piispainkokouksen 12.9.2006 asettaman työryhmän selvitys. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A78B3114D64D8>

273C22577030039EE08/\$FILE/saarna-ja-ehtoollis-
vieraanvaraisuus.pdf (13.2.2016).

SACROSANCTUM CONCILIUM

- 1963 Piispa Paavali Jumalan palvelijain palvelija yhdessä pyhän kirkolliskokouksen isien kanssa asian ainai-
seksi muistamiseksi Konstituutio Sacrosanctum
concilium pyhästä liturgiasta. KATT. 2006 [http://
katolinen.fi/?page_id=1642#2](http://katolinen.fi/?page_id=1642#2) (13.2.2016).

SCHAUMANIN KIRKKOLAKI

- 1869 Suomen Suuriruhtinanmaan Asetus-Kokous. 1869.
N° 30. Kirkkolaki. [http://www.mlang.name/arkisto/
kirkkolaki-1869.html](http://www.mlang.name/arkisto/kirkkolaki-1869.html) (13.2.2016).

VANHURSKAUTTAMINEN KIRKON ELÄMÄSSÄ

- 2010 Vanhurskauttaminen kirkon elämässä. Ruotsin ja
Suomen luterilais-katolisen dialogiryhmän raportti.
Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja
2010: 3. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/3D24A3D
BA8DBA799C2257E2E0012D4AE/\\$FILE/Vanhurs-
kauttaminen.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/3D24A3DBA8DBA799C2257E2E0012D4AE/$FILE/Vanhurs-
kauttaminen.pdf) (13.2.2016).

VISIT TO THE EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH OF ROME

- 2015 Visit to the Evangelical Lutheran Church of Rome.
Christuskirche parish. Sunday, 15. Responses of the
Holy Father to the questions of three members of the
Evangelical Lutheran Community of Rome. [https://
w2.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/
november/documents/ papa-francesco_20151115_
chiesa-evangelica-luterana.html](https://w2.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/
november/documents/papa-francesco_20151115_
chiesa-evangelica-luterana.html) (13.2.2016)

KIRJALLISUUS

LEMPIÄINEN, PENTTI

- 1963 *Rippikäytäntö Suomen kirkossa uskonpuhdistuksesta
1600-luvun loppuun*. Diss. Helsinki.

HEIKKILÄ, MARKKU

- 1968 *Rippikirjoitus Suomessa 1900-luvulla*. Liseniaatti-
tutkielma. Helsingin Yliopiston Suomen kirkkohis-
torian laitoksen tutkimuksia 1. Helsingin yliopiston
kirjasto.

HIETAMÄKI, MINNA

- 2015 ”Ehtoollisvieraanvaraisuus luterilaisissa kirkoissa:
ekumeeninen näkökulma”. *Ortodoksia* 55, 130–137.

PAJUNEN, MIKA K. T.

- 2008 ”Towards a Real Reunion?” – Archbishop Aleksii
Lehtonen’s Efforts for Closer Relations with the Church
of England 1945–1951. Diss. Schriften der Luther-

Agricola-Gesellschaft 62. Helsinki. [https://helda.
helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21621/towardsa.
pdf?sequence=2](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21621/towardsa.pdf?sequence=2) (13.2.2016).

SENN, FRANK C.

- 1997 *Christian Liturgy: Catholic and Evangelical*. Minne-
apolis, MN: Fortress.